

Demerdag in Wange met NPOB-banners in de achtergrond. Foto RLZH

Demerdag Getevallei - Wange 27 september 2021

Paradigmashift of vrijblijvende uitstap ambtenaren? Zeven lessen geleerd!

De Demerdag was een organisatie van het bekkensecretariaat Demerbekken m.m.v. Regionaal Landschap Zuid-Hageland, Natuurpunt Oost-Brabant en de Getegemeenten in de prachtige kasteelhoeve van Wange. Deze keer ging de aandacht naar de Gete als bijrivier van de Demer.

Eindelijk een paradigmashift?

Krijgen we eindelijk een fundamentele verschuiving in de aannames over waterbeheer van onze rivieren en valleien en van het waterbeleid? De academici en specialisten reikten ons alleszins de wetenschappelijke basis en inzichten daarvoor aan. Na vele dergelijke studie- en ontmoetingsdagen voelde je voor het eerst dat het nu echt kan omslaan. Alleszins is in dergelijk ambtelijk en politiek midden de systeembenadering nooit zo dwingend gebracht. Hoopgevend.

Prof. dr. Gert Verstraete: De Getes, waterloop en vallei in verleden en toekomst. Project Future Floodplains

De uiteenzetting was duidelijk over de hele lijn: er moet een omslag komen naar een systeemvisie en -aanpak met integratie van waterbeheer, biodiversiteit en klimaat.

Er ligt veel veen opgeslagen in de vallei. Bij verdere ontwatering is dit een CO₂-bom, bij vernatting en veenvorming zorgt dit juist voor een zeer grote CO₂-opslag. Met name de Gete heeft een grote

potentie voor CO₂-opslag. Ontwatering, verdroging en omzetting van graslanden in de vallei vormen dus een heel groot probleem.

Gert Verstraete hield een sterk pleidooi voor natuurlijke oplossingen (i.p.v. technische ingrepen). Een rivier past zich aan aan de heersende (piek)debieten. Zo is het waterbergend vermogen van de Dijle stroomopwaarts Leuven de voorbije decennia sterk toegenomen vnl. door natuurlijke verbreding van de bedding. Het over de oeverval treden gebeurt zeer diffuus en met weinig waterkracht in vergelijking met de sterke waterstroom op één punt bij bedijkte rivieren. Het werkt zeer goed en is sterk kostenbesparend (geen ruiming, geen dijkherstel,...). Een enkel bufferbekken (Egenhoven) is dan voldoende als slot op de deur vlak voor de stad Leuven.

Waterkwaliteit Gete: discrepantie met de Kaderrichtlijn Water (KRW)

Maarten Dejonghe (VMM) bracht een duidelijk en tegelijkertijd ontluisterend beeld van de situatie en het gebrek aan voortgang om de KRW-doelen te halen. Er is enorm veel werk aan de winkel vooral omwille van de vermessing en sedimentbelasting vanuit het plateau, de chemische stoffen en zeer problematische lozingen net over de gewestgrens in de Vieille Ghetto te Zétrud-Lumay pal op de grens met Hoegaarden.

Hoe pakken we uitdagingen voor overstromingen en droogte in de Getes aan?

Koen Martens (VMM) verschaftte zeer relevante gegevens. Jaarlijks vloeit er **22 800 ton aan sediment** vanuit het Vlaamse stroombekken in de Gete. Het is dus een absolute opdracht om de run-off van sediment vanuit het agrarisch gebied tegen te gaan. Ook hier een pleidooi voor een sterke systeemgerichte benadering voor de oplossing van de problemen in de toekomst: niet de rivier

Demerdag. Prof. Gert Verstraete bij zijn toelichting. Vernatting en veenvorming in de valleien zorgt voor zeer grote CO₂-opslag. Foto RLZH

bedijken maar ruimte geven aan de rivier en het beschermen van kwetsbare objecten door dijken (met succes toegepast in IJzervallei). Ook Koen Martens verwees naar de Dijlevallei ten zuiden van Leuven als een voorbeeld van systeembenadering en herstel van een robuuste vallei.

Bevestiging in het afsluitend debat

Bij het debat klonken zowel Prof Patrick Willems, Prof Gert Verstraete en Dr. Jan Staes (UA) vrij unisono. Wij onthouden vooral: door het klassiek beheer uit het verleden wordt de retentiecapaciteit in de bovenstroomse delen totaal onderbenut waardoor de problemen in de benedenstroomse gedeelten steeds acuter worden. Kortere geformuleerd: door het water snel in de bovenstroomse delen weg te sassen, verzuipen in de benedenlopen de valleien en de bewoning. Dat was ook de les van 14 juli 2021. Dr. Staes bracht zeer duidelijk in beeld dat de problemen in de vallei niet los kunnen gezien worden van de bovenlopen en de toevoer vanuit het fijnmazig net van greppels en niet-geklasseerde waterlopen.

Conclusies NPOB: 7 lessen geleerd

- **Les 1.** We zijn toe aan een paradigmashift rond waterbeleid en -beheer. We weten hoe we het moeten aanpakken maar deze aanpak stuit op veel **inertie en naijlingseffecten** van structuren uit het verleden en het ontbreken van een globale systeembenadering bij de ingrepen op het terrein. Zo o.m. bij de Wateringen die de grachten en beken nog steeds diep ruimen, hierdoor het veen aantasten en zorgen voor snelle afvoer van het water o.a. in de bovenlopen met als gevolg problemen in het benedenstroomse deel.
- **Les 2.** Na deze uiteenzettingen is onze ontgoocheling des te groter over de gemiste kansen om het roer effectief om te gooien in het recente **Strategisch Project Gete**. Terwijl dit de kans geweest was om juist hier de sprong én de brug te maken. De muizenstapjes uit het Strategisch project zullen niet leiden tot een robuuste, niet-gecompartimeerde Getevallei die maatschappelijke problemen kan oplossen op vlak van biodiversiteit, waterbeheer en klimaat. En ze voldoen al evenmin aan de toets van de systeembenadering zoals op de Getedag aan de orde was. Er komt nu een herkansing met het voorstel om de Getestreek voor te dragen als kandidaat voor een Vlaams Landschapspark. Wat gisteren niet kon, zal hopelijk vandaag en morgen wel mogelijk zijn. Deze Demerdag getuigt alleszins van voortschrijdend inzicht.
- **Les 3.** Nog een 'pijnlijke' constatering deden we bij de officiële opening van de **nieuwe Getemeander**. De 'veenverbranding' tgv ontwatering tot in het veenrijk alluvium was goed te zien in de uitgegraven meander. Bij de rechte trekking destijds is de Kleine Gete wellicht ook verdiept tot in het veenpakket. We juichen dergelijke hermeanderingen toe maar stellen toch vragen waarom de buitenbochten worden vastgelegd en hierdoor spontane processen met ontstaan van geomorfologisch beekprofiel worden bemoeilijkt. Ook de diepe ligging van de rivier (met gigantisch ontwateringseffect op grondwater en veen) blijft bestaan.
- **Les 4.** Tijdens deze Demerdag werden verbijsterende cijfers gepresenteerd: 22 800 ton sediment spoelt jaarlijks af van de plateaus tot in de rivier met alle gevolgen vandien voor het waterbeheer en de waterkwaliteit. Dit onderlijnt de absolute noodzaak om te komen tot een robuuste groenblauwe dooradering van het landbouwgebied op de plateaus en een remake via landinrichting van wat in het verleden aangericht is door de ruilverkavelingen in Haspengouw.

■ Demerdag. Nieuwe meander in aanleg op de Kleine Gete in Wange. Foto RLZH

- **Les 5.** Met de inzichten gebracht op deze Demerdag blijft het onbegrijpelijk dat **de dijken in het Sigmaplan Demer** werden behouden. Allicht moeten we als regionale natuurvereniging nog eens serieus aan de boom van Sigma gaan schudden. Hopelijk vormt de kandidatuur van de Demervallei voor een Vlaams Nationaal Park een goede hefboom om dit te herbekijken.
- **Les 6.** Dat er een enorm probleem van **waterkwaliteit** blijft, hebben we op pijnlijke wijze gezien tijdens de overstromingen van juli j.l. waar wekenlang ongeveer het volledige riooldebiet via de overstorten in de natuurgebieden is gepompt. Zo bv. in het Schulensbroek waar stroomafwaarts van een overstort nog een puinkegel van smurrie, wc-papier, allerlei plastic rotzooi te zien is. Wat de boeren nu (samen met rot gras) fijn aan het klepelen zijn...
- **Les 7. Het wetenschappelijk onderzoek** (o.a. Future floodplains van KUL i.s.m. INBO, SCK en Natuurpunt Studie) werpt zijn vruchten af. Er is baanbrekend bijkomend wetenschappelijk inzicht bekomen én op deze Demerdag gebracht. Wellicht een 'ongemakkelijke waarheid' voor velen, maar wel zeer hoopgevend, evenals de duidelijke statements van de gouverneurs (van Limburg en Vlaams-Brabant) en gedeputeerde Nevens.

Nu nog de uitvoering te velde. Dat zal nog een hele uitdaging vormen. We zullen als Natuurpunt Oost-Brabant de vinger aan de pols houden en blijven op de nagel kloppen. We hebben geen andere keuze. We hopen dat ook de andere deelnemers de lessen ter harte nemen en we ze samen in praktijk kunnen brengen.

■ Overstroming Getevallei, juli 2021. Foto Pieter-Jan Alles

